दायम् २, } दापम् २, } दित्सम् २, } देदीयम् २ ; }
दत्त्वा २, } दापयित्वा२, } दित्सित्वा २, } देदीयित्वा २; }

[1]दानुः, [2]देष्णः.

(831) " दाण् दाने " (I-भ्वादिः-930. सक. अनि. पर.) [अ]

'दाञो दत्ते ददातीति, दाणो यच्छति, दो द्यति।
दाति दायति दाप्दैपोः, दयते रक्षणे ङितः ॥' (श्लो. 4) इति देवः।

दायकः-यिका, दापकः-पिका, दित्सकः-त्सिका, देदीयकः-यिका ;
दाता-त्री, दापयिता-त्री, दित्सिता-त्री, देदीयिता-त्री ;
[3]प्रणियच्छन्-न्ती, [पाणिना] सम्प्रयच्छन्, [ब्राह्मणीभ्यः] सम्प्रयच्छन्,
दापयन्-दित्सन्-न्ती ; —
दास्यन्-न्ती-ती, दापयिष्यन्-न्ती-ती, दित्सिष्यन्-न्ती-ती ; —
[दास्या मालां] [4]संयच्छमानः-सम्प्रयच्छमानः, दापयमानः, [दास्या मालां]
[5]सन्दित्समानः, देदीयमानः ;

---

1. 'दाभाभ्यां नुः' [द. उ. 1-143] इति नुप्रत्ययः। **दानुः**=दक्षिणार्थं धनम्।
2. 'गादाभ्यां चेष्णक्' [द. उ. 5-48] इति चेष्णक्प्रत्ययः। ददातीति **देष्णः**=दानशीलः। **माधवधातुवृत्तौ तु देष्णुः** इति रूपमौणादिकं साधितम्।
3. शतरि, 'पाघ्राध्मास्थाम्नादाण्दृश्यर्त्तिसर्तिशदसदां पिबजिघ्रधमतिष्ठमनयच्छ—' (7-3-78) इत्यादिना यथासम्भवं शिति प्रत्यये परतः **यच्छा**देशे, 'नेर्गदनदपतपदघुमा—' (8-4-17) इत्यादिना णत्वे च रूपम्। अत्रेदमवधेयम्।
'**दाणश्च** सा चेच्चतुर्थ्यर्थे' (1-3-55) इत्यत्र चतुर्थ्यर्थे विद्यमानायाः तृतीयाया योगे एव आत्मनेपदविधानात्, शुद्धतृतीयान्ते 'पाणिना **सम्प्रयच्छन्**' इति वाक्ये न शानच्। एवं अशिष्टव्यवहार एव निरुक्तसूत्रप्रवृत्त्या, शिष्टव्यवहारे तु 'ब्राह्मणीभ्यः **संप्रयच्छन्**' इत्यत्रापि न शानजिति ज्ञेयम्।
4. '**दाणश्च** सा चेत् चतुर्थ्यर्थे' (1-3-55) इति शानच्। अनेनैव सूत्रेण चतुर्थ्यन्तस्य 'दास्या' इत्यस्य तृतीया च भवति। अत्र च, 'अशिष्टव्यवहार इति वक्तव्यम्' (वा. 1-3-55) इति वचनात् अशिष्टव्यवहार एवैवं भवति। **अशिष्टव्यवहारः**=शिष्टसम्मतो यो न भवति, सः।
5. 'पूर्ववत् सनः' (1-3-62) इति सन्नन्ताच्छानश्।

[अ] पूर्वलिखितदाञ्धातोः अस्यापि सर्वत्र प्रत्ययेषु रूपसाम्यात् तत्र लिखितान्येव टिप्पणान्यस्यापि संगतानीति यथासम्भवं तत्रतत्र, रूपनिष्पत्तिर्ज्ञातव्येति मत्वाऽत्र पृथङ् न लिखितानि।